Prevod Sklepnih ugotovitev Odbora OZN za pravice oseb z invalidnostmi glede uvodnega poročila Slovenije o izvajanju MKPI

(RLP 2018, poglavje 6.2, str. 216)

Generalna skupščina Organizacije združenih narodov (OZN) je 13. decembra 2006 po treh letih zahtevnih mednarodnih pogajanj sprejela Konvencijo o pravicah invalidov, ki je namenjena spodbujanju in varstvu človekovih pravic, svoboščin in dostojanstva vseh oseb z invalidnostmi. S sprejetjem konvencije je bila tako dodatno potrjena zavezanost mednarodne skupnosti k zagotavljanju temeljnih pravic in dostojanstva sleherni posameznici in posamezniku, brez diskriminacije, prav tako pa je sprejetje predstavljalo še kako pomemben zagon za spremembe v našem razumevanju oseb z invalidnostmi in invalidnosti same. Takratni generalni sekretar OZN Kofi Annan je ob sprejetju konvencije zato pomenljivo dejal, da se nič ne more spremeniti čez noč, a spremembe vendarle nastopijo hitreje, če za njimi stoji pravo.[1]

Državni zbor je na seji 2. aprila 2008 sprejel Zakon o ratifikaciji Konvencije o pravicah invalidov in Izbirnega protokola h Konvenciji o pravicah invalidov[2] (MKPI), na podlagi katerega so določbe MKPI postale neposredno zavezujoče tudi za Slovenijo. Na podlagi konvencije je bil ustanovljen tudi Odbor za pravice oseb z invalidnostmi, ki ga danes sestavlja 18 neodvisnih strokovnjakov iz različnih držav, ki so jih na položaj izvolile države pogodbenice. V skladu s konvencijo so države pogodbenice odboru dolžne periodično poročati o ukrepih, ki so jih sprejele za izpolnjevanje konvencijskih obveznosti, ter o doseženem napredku. Odbor torej predstavlja del t.i. mehanizma pogodbenih teles (treaty body system), ki je namenjen spremljanju stanja in spodbujanju človekovih pravic na podlagi različnih mednarodnih instrumentov o človekovih pravicah pod okriljem OZN.

Čeprav bi Slovenija svoje prvo poročilo v skladu z MKPI morala odboru predložiti že junija 2010, je to storila šele julija 2014, ustna obravnava poročila pred odborom pa je potekala februarja 2018. Na podlagi pisnega poročila, ustne predstavitve predstavnikov Vlade ter več senčnih poročil nevladnih in drugih organizacij je odbor pripravil sklepne ugotovitve, v katerih je podal tudi številna priporočila za izboljšanje implementacije konvencije v Sloveniji. Poleg vsebinskih je odbor v poglavju IV. Nadaljnje aktivnosti Sloveniji priporočal tudi pošiljanje sklepnih ugotovitev odbora »v presojo in ukrepanje članom Vlade in Državnega zbora, uradnikom na ustreznih ministrstvih, sodstvu in članom ustreznih poklicnih skupin, kot so strokovnjaki s področja izobraževanja, zdravstva in prava, kakor tudi lokalnim oblastem, zasebnemu sektorju in medijem, ki uporabljajo sodobne strategije družbenega sporazumevanja«. Dodatno je odbor priporočil tudi širjenje sklepnih ugotovitev med civilno družbo ter samimi osebami z invalidnostmi in njihovimi družinami, poleg tega pa je priporočil tudi objavo sklepnih ugotovitev na vladni spletni strani o človekovih pravicah.

V luči izpostavljenih priporočil ter ob ugotavljanju, da sklepne ugotovitve odbora v času priprave Zagovornikovega poročila v slovenskem jeziku niso dostopne na vladni spletni strani o človekovih pravicah,[3] je Zagovornik pripravil lasten neuradni prevod sklepnih ugotovitev, ki je na voljo v nadaljevanju. Pri pripravi prevoda je Zagovornik posebno pozornost namenil tudi področni terminologiji, na kar je z ozirom na (ne)ustrezni slovenski prevod konvencije opozoril odbor sam, prav tako pa je bilo to vprašanje odprto tudi v slovenskem strokovnem prostoru. [4] Zagovornik se nadeja, da bo širjenje sklepnih ugotovitev v slovenskem jeziku dodatno prispevalo k bolj celostnemu razumevanju problematike invalidnosti v Sloveniji ter vodilo k hitrejšemu uresničevanju priporočil odbora.

---

[1] Organizacija združenih narodov (2006) General Assembly Adopts Groundbreaking Convention, Optional Protocol On Rights Of Persons With Disabilities dostopno na: https://www.un.org/press/en/2006/ga10554.doc.htm

[2] Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 10/08

[3] http://www.mzz.gov.si/si/zunanja_politika_in_mednarodno_pravo/clovekove_pravice_v_slovenski_zunanji_politiki/mednarodnopravni_dokumenti_s_podrocja_clovekovih_pravic_in_porocanja_slovenije/

[4] Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU je 3. 12. 2018 organiziral Posvet o terminologiji na področju invalidnosti. Posnetek posveta je dostopen na https://www.youtube.com/watch?v=eHcvEXpvwsI&t=4488s.

Sklepne ugotovitve Odbora OZN za pravice oseb z invalidnostmi glede uvodnega poročila Slovenije o izvajanju Konvencije o pravicah invalidov (MKPI)

Sprejete na 386. zasedanju Odbora 5. marca 2018

Odbor za pravice oseb z invalidnostmi

Sklepne ugotovitve glede uvodnega poročila Slovenije*

I. Uvod

1. Odbor je obravnaval uvodno poročilo Slovenije (CRPD/C/SVN/1) na svoji 373. in 374. zasedanju (glej CRPD/C/SR.373 in 374), ki sta potekala 22. in 23. februarja 2018. Na svojem 386. zasedanju 5. marca 2018 pa je sprejel te sklepne ugotovitve.

2. Odbor pozdravlja uvodno poročilo Slovenije, ki je bilo pripravljeno v skladu s poročevalskimi smernicami Odbora, in se zahvaljuje državi pogodbenici za njene pisne odgovore (CRPD/C/SVN/Q/1/Add.1) na vprašanja s seznama, ki ga je pripravil odbor (CRPD/C/SVN/Q/1).

II. Pozitivni vidiki

3. Odbor pozdravlja napredek, ki ga je država pogodbenica dosegla pri izvajanju Konvencije, zlasti pa ceni sprejetje zakonodaje in javnih politik, navedenih v nadaljevanju:

(a) Zakona o osebni asistenci (2017);

(b) Akcijskega programa za invalide (2014–2021)[5];

(c) Zakona o izenačevanju možnosti invalidov (2012).

III. Glavna skrb vzbujajoča področja in priporočila

A. Splošna načela in obveznosti (1.–4. člen)

4. Odbor je zaskrbljen zaradi:

(a) pomanjkanja usklajenosti notranje zakonodaje, politik in programov z določbami konvencije ter vztrajnega paternalističnega odnosa do oseb z invalidnostmi, utemeljenega na medicinskem in dobrodelnem modelu invalidnosti;

(b) neusklajenosti opredelitev številnih oblik invalidnosti z modelom obravnavanja invalidnosti, ki temelji na človekovih pravicah, zlasti opredelitev, ki so podcenjevalne in poudarjajo "neprimernost" teh oseb za vključitev v redno izobraževanje, neodvisno življenje in delo na podlagi njihove oviranosti;

(c) neustreznega prevoda Konvencije v slovenščino;

* ki jih je odbor sprejel na svoji devetnajsti seji (od 14. februarja do 9. marca 2018).

[5] http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/invalidi_vzv/API_2014-2021_ANG.pdf

(d) pomanjkanja posvetovanj organizacijami oseb z invalidnostmi, ki so namenjena zagotavljanju smiselnega vključevanja oseb z invalidnostmi v oblikovanje in izvajanje zakonodaje in programov, povezanih z invalidnostjo, ter zaradi poročil o slabljenju avtonomnosti, nepristranskosti in finančne vzdržnosti Fundacije za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij;

(e) pomanjkanja ozaveščenosti nosilcev odločanja v izvršni in zakonodajni veji oblasti ter strokovnega in administrativnega osebja o obveznostih države pogodbenice po Konvenciji na vseh področjih življenja.

5. **Odbor priporoča državi pogodbenici, da:**

(a) pregleda svojo notranjo zakonodajo, politike in programe in jih uskladi z določbami Konvencije, vključno z različnimi opredelitvami invalidnosti v zakonodaji, ter to zakonodajo uskladi z modelom obravnavanja invalidnosti, ki temelji na človekovih pravicah;

(b) pregleda sedanji uradni prevod Konvencije v slovenščino, da bi zagotovila točnost prevoda v vseh dostopnih oblikah;

(c) zagotovi pravočasna, temeljita in celovita posvetovanja s predstavniškimi organizacijami oseb z invalidnostjo na vseh stopnjah v postopkih odločanja, zlasti pri oblikovanju, izvajanju in spremljanju zakonodaje, programov in ukrepov, povezanih z invalidnostjo, v skladu s pravicami, ki so zagotovljene v Konvenciji. Država pogodbenica naj zagotovi nepristranskost, avtonomnost in trajnostno financiranje Fundacije za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij za spodbujanje in uresničevanje pravic oseb z invalidnostmi v skladu s Konvencijo;

(d) zagotovi odgovornim osebam na regionalni in državni ravni, vključno s člani Državnega zbora in Vlade, sodniki in sodnim osebjem, zdravstvenimi delavci, socialnimi delavci, osebjem, odgovornim za dobavo pripomočkov za gibanje, ter drugim upravnim in strokovnim osebjem, usposabljanja o pravicah oseb z invalidnostmi in obveznostih države pogodbenice po Konvenciji. Država pogodbenica naj razvije tako usposabljanje v tesnem sodelovanju s predstavniškimi organizacijami oseb z invalidnostmi.

B. Posebne pravice (5. - 30. člen)

Enakost in nediskriminacija (5. člen)

6. Odbor je zaskrbljen zaradi:

(a) pomanjkanja javnih politik in ukrepov, osredotočenih na spodbujanje enakosti in zaščito oseb z invalidnostmi pred vsemi oblikami diskriminacije, ter zaradi nezadostnega prepoznavanja odrekanja razumne prilagoditve kot oblike diskriminacije na podlagi invalidnosti;

(b) pomanjkanja zmogljivosti, usklajevanja in merljivega učinka delovanja kontaktnih točk, namenjenih boju proti diskriminaciji, ter odsotnosti učinkovitih spodbujevalnih ukrepov v zvezi s tem;

(c) večkratnih in presečnih oblik diskriminacije oseb z invalidnostmi, vključno z Romi, Sinti in osebami z invalidnostmi iz drugih etničnih skupin, ter zaradi pomanjkanja informacij o diskriminaciji lezbijk, gejev, biseksualnih, transseksualnih in interseksualnih oseb (LGBTI) z invalidnostmi.

7. **Odbor priporoča državi pogodbenici, da:**

(a) **sprejme zakonodajo, ki izrecno pripoznala in sankcionirala odrekanje razumne prilagoditve na vseh področjih življenja kot obliko diskriminacije na podlagi invalidnosti;**

(b) **okrepi pristojnost in vlogo kontaktnih točk, namenjenih boju proti diskriminaciji, vključno z diskriminacijo oseb z invalidnostjo, ter jim zagotovi ustrezna sredstva in zmogljivost za učinkovito odzivanje na primere diskriminacije na podlagi invalidnosti, vključno z odrekanjem razumne prilagoditve ter večkratnih in presečnih oblik diskriminacije;**

(c) **v svojo protidiskriminacijsko zakonodajo, politike in strategije izrecno vključi prepoznavanje večkratne in presečne diskriminacije na podlagi biološkega spola, družbenega spola, starosti, invalidnosti, statusa migrantov, prosilcev za azil in beguncev, etničnega porekla, spolne usmerjenosti in katerega koli drugega statusa. Odbor priporoča tudi, da država pogodbenica zagotovi sodna sredstva in sredstva, podobna sodnim sredstvom, pri diskriminaciji, ki jo izvajajo javni in/ali zasebni akterji, širi informacije med osebami z invalidnostmi o takih sredstvih, zagotovi popravo krivic in ustrezno odškodnino ter določi sankcije za storilce;**

(d) **pri izvajanju podciljev 10.2 in 10.3 Agende za trajnostni razvoj upošteva 5. člen konvencije.**

Ženske z invalidnostmi (6. člen)

8. Odbor je zaskrbljen zaradi:

(a) pomanjkanja posebne zakonodaje in politik v zvezi s pravicami žensk in deklic z invalidnostmi ter zaradi nezadostnih ukrepov, ki obravnavajo večkratno in presečno diskriminacijo teh oseb;

(b) pomanjkanja posebnih ukrepov za zaščito žensk in deklic z invalidnostmi pred nasiljem zaradi spola, zlasti žensk in deklic z psihosocialnimi in/ ali intelektualnimi invalidnostmi ter tistih, ki živijo v zavodih;

(c) dejstva, da revščina nesorazmerno prizadene ženske z invalidnostmi, zlasti starejše, ter zaradi negativnega vpliva gospodarske krize in poznejših varčevalnih ukrepov nanje;

(d) nezadostne zastopanosti žensk z invalidnostmi v postopkih odločanja, povezanih z zakonodajo in javnimi politikami o invalidnosti;

(e) pomanjkanja specifičnih in aktualnih informacij ter podatkov o položaju žensk in deklic z invalidnostmi.

9. **Glede na Splošni komentar št. 3 (2016) o ženskah in deklicah z invalidnostmi ter ob upoštevanju podciljev 5.1, 5.2 in 5.5 Agende za trajnostni razvoj odbor priporoča državi pogodbenici, da:**

(a) **sprejme dvotirni pristop pri vključevanju pravic žensk z invalidnostmi v vse državne načrte in strategije ukrepanja v zvezi s pravicami žensk na splošno in enakostjo žensk in moških ter tudi v sektorske načrte za dostop do pravosodja, boj proti nasilju, izobraževanje, zdravje, politično participacijo, zaposlovanje in socialno varstvo ter pri sprejemanju ciljno usmerjenih in nadzorovanih ukrepov, namenjenih predvsem podpori in opolnomočenju;**

(b) **zagotovi ženskam in deklicam z invalidnostmi, zlasti ženskam in deklicam s psihosocialnimi in/ ali intelektualnimi invalidnostmi, posebne zaščitne ukrepe ter popravo krivic v primerih nasilja zaradi spola, pri čemer naj zagotovi širjenje informacij o razpoložljivih**

sredstvih v dostopnih oblikah ter učinkovit pregon in kaznovanje storilcev;

(c) **odpravi posledice varčevalnih ukrepov za ženske z invalidnostmi ter sprejme ukrepe za reševanje ključnih vzrokov izključevanja in revščine, ki prizadenejo ženske z invalidnostmi, pri čemer naj posebno pozornost nameni starejšim ženskam z invalidnostmi;**

(d) **sprejme ukrepe, s katerimi zagotovi sodelovanje žensk z invalidnostmi v postopkih odločanja na lokalni in nacionalni ravni, vključno z omogočanjem ustanovitve in delovanja organizacij žensk z invalidnostmi in njihovega dostopa do finančnih sredstev ter sprejetjem zakonodaje, ki zahteva posvetovanje organov s predstavniškimi organizacijami žensk z invalidnostmi;**

(e) **dodeli zadostna sredstva za izvajanje raziskav in zbiranje statističnih podatkov o položaju žensk in deklic z invalidnostmi, ločenih po starosti, geografskem območju, vrsti invalidnosti ali druge oblike oviranosti, družinskih razmerah in kraju bivanja.**

Otroci z invalidnostmi (7. člen)

10. Odbor je zaskrbljen zaradi:

(a) pomanjkanja izrecne in celovite prepovedi telesnega kaznovanja otrok v vseh okoljih v državi pogodbenici ter odsotnosti posebnih ukrepov za obravnavo nasilja nad otroki z invalidnostmi;

(b) nezadostnega usklajevanja med vsem odgovornimi akterji pri zagotavljanju potrebnih storitev za otroke z invalidnostmi;

(c) pomanjkanja zgodnje pomoči otrokom z invalidnostmi in njihove namestitve v vzgojnih zavodih;

(d) odsotnosti mehanizmov, s katerimi bi bilo zagotovljeno sodelovanje otrok z invalidnostmi v postopkih odločanja, ki vplivajo na njihovo življenje, zlasti pa zaradi pomanjkanja mehanizmov, ki bi zagotavljali pravico otrok z invalidnostmi, da bi se upoštevala njihova stališča o zadevah, ki se nanašajo nanje in na njihove družine, vključno s sodelovanjem v vseh zaščitnih mehanizmih.

11.**Odbor opozarja na sklepne ugotovitve Odbora za otrokove pravice (glej CRC/C/SVN/CO/3-4, 38. odstavek) in priporoča državi pogodbenici, da:**

(a) **izrecno prepove kakršno koli telesno kaznovanje otrok v vseh okoljih, vključno v drugih nadomestnih oblikah prebivanja in oskrbe, ter da sprejme strategijo za spremljanje položaja otrok z invalidnostmi v nadomestni oskrbi, da bi prepoznali vse primere nasilja proti otrokom z invalidnostmi. Država pogodbenica naj zagotovi nenasilne in sodelovalne oblike vzgoje otrok, ki vključujejo družine z otroki** z **invalidnostmi;**

(b) **zagotovi učinkovito usklajevanje med različnimi akterji, ki so vključeni v varstvo otrok;**

(c) **sprejme nacionalno strategijo z merili uspešnosti ter človeškimi, tehničnimi in finančnimi viri, namenjenimi za zagotavljanje popolne vključenosti otrok z invalidnostmi v družbo, pri čemer naj upošteva razvoj okolij vključevanja v zgodnjo pomoč, izobraževanje, stanovanjske, zdravstvene in vse podporne storitve. Država pogodbenica naj zagotovi kakovostno in neodvisno spremljanje življenjskih razmer otrok z invalidnostmi;**

(d) **sprejme ukrepe, s katerimi bi se uresničevale pravice otrok** z **invalidnostmi, da izrazijo svoje mnenje o vseh zadevah v zvezi z njimi, ter s katerimi bi se zagotovilo, da otroci z invalidnostmi dobijo podporo, prilagojeno njihovi invalidnosti in starosti, da bi lahko tako pravico uresničevali, vključno s sodnimi in upravnimi postopki ter postopki oblikovanja politik.**

Ozaveščanje (8. člen)

12. Odbor je zaskrbljen zaradi:

(a) negativnega odnosa družbe do oseb z invalidnostmi, vključno s pomanjkanjem ozaveščenosti o njihovih zmožnostih in pravicah, zlasti zaradi stigmatizacije oseb s psihosocialnimi in/ali intelektualnimi invalidnostmi;

(b) pomanjkanja strategij, vključno s kampanjami ozaveščanja, s katerimi bi premagovali stereotipe in predsodke proti osebam z invalidnostmi.

13. **Odbor priporoča državi pogodbenici, da v tesnem sodelovanju z organizacijami oseb z invalidnostmi:**

(a) **sprejme ukrepe za ozaveščanje družin, šol in družbe o pravicah oseb z invalidnostmi;**

(b) **sprejme strategijo ozaveščanja, vključno s sodelovanjem množičnih medijev, za spodbujanje spoštovanja in dostojanstva vseh oseb z invalidnostmi, ne glede na njihovo invalidnost ali drugo oviranost, ter poudari njihove zmožnosti in prispevke k družbi.**

Dostopnost (9. člen)

14. Odbor je zaskrbljen zaradi:

(a) zamud pri izvajanju zakonodaje o dostopnosti, kot sta strategija "Dostopna Slovenija" in Zakon o izenačevanju možnosti invalidov, ter zaradi zamud pri izvajanju minimalnih standardov dostopnosti vsega blaga in vseh storitev, ki so na voljo javnosti in zasebnih storitev;

(b) dejstva, da ostajajo številne javne zgradbe in storitve, vključno z javnim prevozom, nedostopne, zlasti v območjih zunaj glavnega mesta;

(c) neuspešnega uresničevanja digitalne dostopnosti in pomanjkanja dostopnosti proizvodov in storitev informacijske in komunikacijske tehnologije ter storitev radiodifuznega oddajanja;

(d) nezadostnih ukrepov za zagotavljanje dostopnosti informacij in komunikacijskih sredstev osebam s psihosocialnimi in/ali intelektualnimi invalidnostmi, kljub obveznostim, ki jih med drugim vsebuje evropska direktiva o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij.

15. **V zvezi s Splošnim komentarjem odbora št. 2 (2014) o dostopnosti, cilju 9 ter podciljih 11.2 in 11.7 Agende za trajnostni razvoj odbor priporoča državi pogodbenici, da:**

(a) **zagotovi, da se strategija "Dostopna Slovenija" in Zakon o izenačevanju možnosti invalidov v celoti v uporabljata in sta učinkovita; priporoča tudi sprejetje jasnih standardov in ukrepov dostopnosti, ki bi zagotavljali izrekanje sankcij zaradi pomanjkanja skladnosti s standardi dostopnosti;**

(b) **razvije operativne ukrepe za zagotavljanje dostopnosti prevoznih storitev in dostopnosti vseh zgradb, odprtih za javnost, ter poveča proračunska sredstva za take ukrepe, zlasti v območjih zunaj glavnega mesta;**

(c) **sprejme strategijo, ki zagotavlja dostopnost v politiki javnega naročanja in zahteva od zasebnih akterjev, da upoštevajo politike dostopnosti;**

(d) **zagotovi celovito izvajanje evropske direktive o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij, zlasti v sistemu izobraževanja;**

(e) **zagotovi spodbujanje in razpoložljivost alternativnih in razširjenih načinov sporazumevanja ter informacij v lahko berljivi in razumljivi obliki.**

Nevarne razmere in humanitarne krize (11. člen)

16.Odbor je zaskrbljen, ker zakonodaja, protokoli in načrti, ki se nanašajo na nevarne razmere in humanitarne krize, posebnih zahtev oseb z invalidnostmi ne upoštevajo dovolj.

17.**Odbor priporoča državi pogodbenici, da z aktivnimi posvetovanji s predstavniškimi organizacijami oseb z invalidnostmi oblikuje in sprejme posebne predpise, načrte in ukrepe za zaščito oseb z invalidnostmi v nevarnih razmerah in humanitarni krizi v skladu z Sendajskim okvirom za zmanjševanje tveganja nesreč za obdobje 2015–2030.**

Enakost pred zakonom (12. člen)

18. Odbor z zaskrbljenostjo ugotavlja, da so zakonska določila v Zakonu o nepravdnem postopku in Družinskem zakoniku, ki omogočajo, da se osebam s psihosocialnimi in/ali intelektualnimi invalidnostmi odvzame pravna sposobnost, vključno s poslovno in/ali procesno sposobnostjo, diskriminatorna. Odbor je tudi zaskrbljen, ker država pogodbenica obravnava skrbnike kot obliko podpore, čeprav so imenovani zato, da nadomestijo upravičenost oseb z invalidnostmi sprejemati odločitve na različnih področjih življenja. Zaskrbljen je tudi zaradi odsotnosti mehanizmov, ki bi nadomestili nadomestno odločanje s podprtim režimom odločanja.

19. **Odbor se sklicuje na Splošni komentar št. 1 (2014) o enakosti pred zakonom in priporoča državi pogodbenici, da razveljavi vse diskriminatorne določbe, ki omogočajo odvzem pravne sposobnosti na podlagi invalidnosti ali druge oviranosti, in zagotovi, da se s spremembo Družinskega zakonika odpravijo vse oblike nadomestnega odločanja za osebe z invalidnostmi na vseh področjih življenja. Državo pogodbenico tudi poziva, da uvede postopek, namenjen ponovni vzpostavitvi popolne poslovne sposobnosti vseh oseb z invalidnostmi, ter razvije in izvaja mehanizme podprtega odločanja, ki spoštujejo neodvisnost, voljo in želje teh oseb.**

Dostop do sodnega varstva (13. člen)

20. Odbor je zaskrbljen zaradi:

(a) pomanjkanja informacij o posebnih postopkovnih ter spolu in starosti primernih prilagoditvah za osebe z invalidnostmi v sodnih postopkih, zlasti za gluhoslepe osebe;

(b) pomanjkljive dostopnosti zgradb organov pregona in sodnih zgradb;

(c) oviranega dostopa do sodnega varstva za osebe s psihosocialnimi in/ali intelektualnimi invalidnostmi, zlasti za osebe v nameščene v institucijah in/ali osebe, ki jim je odvzeta njihova pravna sposobnost;

(d) dejstva, da država pogodbenica še ni oblikovala politik, ki bi omogočile opolnomočenje osebam z invalidnostmi, da kot neposredni ali

posredni udeleženci postanejo del pravosodnega sistema kot odvetniki, sodni uradniki in uslužbenci organov pregona.

21. **Odbor priporoča državi pogodbenici, da osebam z invalidnostmi zagotovi popoln dostop do pravnega varstva, kar vključuje tudi:**

(a) **sprejetje ustrezne zakonodaje in strategije, ki bi zagotovili odpravo vseh ovir za dostop oseb z invalidnostmi do sodnega varstva, razvoj smernic in protokolov, ki bi omogočili postopkovne ter spolu in starosti primerne prilagoditve, temelječe na svobodni izbiri in željah oseb z invalidnostmi, vključno z zagotavljanjem informacij in komunikacijskih sredstev tem osebam v dostopnih oblikah;**

(b) **okrepitev njenih prizadevanj za zagotovitev dostopnosti zgradb organov pregona in sodnih zgradb vsem osebam z invalidnostmi;**

(c) **izvajanje postopkovnih prilagoditev in alternativnih oblik sporazumevanja, pri čemer naj se pozornost namenja položaju gluhoslepih oseb in oseb s psihosocialnimi in/ali intelektualnimi invalidnostmi, vključno s tistimi, ki živijo v institucijah, ter povečanje njihove pravne ozaveščenosti;**

(d) **povečanje njenih prizadevanj, ki bi omogočila osebam z invalidnostmi, da postanejo del sodnega sistema kot neposredni in posredni udeleženci, na primer kot odvetniki, sodni uradniki ali uslužbenci organov pregona;**

(e) **delovanje v skladu s 13. členom konvencije pri izvajanju podcilja 16.3 Agende za trajnostni razvoj.**

Osebna svoboda in varnost (14. člen)

22. Odbor je zaskrbljen zaradi:

(a) določb Zakona o duševnem zdravju v državi pogodbenici, ki dovoljuje pridržanje oseb s psihosocialnimi invalidnostmi zaradi oviranosti in njihovo zdravljenje v psihiatričnih bolnišnicah brez privolitve;

(b) namestitev v varovane oddelke v skrbstvenih institucijah ter v psihiatričnih bolnišnicah brez privolitve, tudi v prezasedene varovane oddelke;

(c) pomanjkanja razumne prilagoditve, kot so higienske prilagoditve in prilagoditve zdravstvene oskrbe v sistemu izvrševanja kazenskih sankcij in v prostorih za odvzem prostosti.

23. **Odbor priporoča državi pogodbenici, da:**

(a) **pregleda in razveljavi celotno zakonodajo, ki omogoča neprostovoljno napotitev oseb z invalidnostmi na psihiatrično zdravljenje in njihovo psihiatrično zdravljenje proti njihovi volji na podlagi njihove dejanske ali zaznane oviranosti pod kakršnim koli pogojem, vključno z domnevnim tveganjem in nevarnostjo, ter upošteva smernice Odbora o osebni svobodi in varnosti oseb z invalidnostmi (glej prilogo I dodatka št. 55 (A/72/55) k poročilu Odbora za pravice oseb z invalidnostmi);**

(b) **zagotovi osebno integriteto in varovanje oseb z invalidnostmi, ki prebivajo v institucijah in bolnišnicah, pri čemer naj se v celoti upoštevata njihovo dostojanstvo in privolitev;**

(c) **zagotovi razumno prilagoditev v sistemu izvrševanja kazenskih sankcij in krajih odvzema prostosti, vključno z ustrezno zdravstveno oskrbo.**

24. **Odbor tudi poziva državo pogodbenico, da v regionalnih razpravah o dodatnem protokolu h Konvenciji Sveta Evrope o varstvu človekovih pravic in dostojanstva človeškega bitja v zvezi z uporabo biologije in medicine: Konvencija o človekovih pravicah v zvezi z biomedicino (ETS št. 164) (Oviedska konvencija) ravna v skladu s svojimi obveznostmi po 14. členu Konvencije ter v skladu s smernicami Odbora glede 14. člena Konvencije (2015) (glej prilogo I dodatka št. 55 (A/72/55) I k poročilu Odbora za pravice invalidov).**

Prepoved mučenja in krutega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja (15. člen)

25. Odbor je zaskrbljen zaradi prijavljenih primerov pretirane uporabe sile pravosodnih policistov in zdravstvenega osebja zoper osebe v psihiatričnih ustanovah. Skrbi ga tudi uporaba zdravljenja oseb z invalidnostmi z elektrošoki. Odbor je zaskrbljen tudi zaradi omejene pristojnosti državnega preventivnega mehanizma, ki ga izvaja Varuh človekovih pravic Republike Slovenije, da bi učinkovito obravnaval domnevne primere mučenja oseb z invalidnostmi in grdega ravnanja z njimi v institucijah.

26. **Odbor priporoča državi pogodbenici, da odpravi uporabo osamitev ali fizičnih, kemičnih ali mehanskih prisilnih sredstev in uporabo kakršnega koli zdravljenja proti lastni volji v vseh zdravstvenih ustanovah, zlasti v psihiatričnih bolnišnicah, ki bi lahko povzročilo mučenje, kruto, nečloveško ali ponižujoče ravnanje ali kaznovanje. Odbor državi pogodbenici priporoča tudi, da neodvisnim organom in organizacijam oseb z invalidnostmi zagotovi dostop do spremljanja vseh objektov, vključno z enoto forenzične psihiatrije, in razvije merila za dejavnosti spremljanja, primerne spolu in starosti. Priporoča tudi, da država pogodbenica razišče vsako domnevno mučenje in grdo ravnanje v psihiatričnih ustanovah ter kazensko preganja storilce. Država pogodbenica naj zagotovi ukrepe, ki bodo osebam z invalidnostmi, ki so bili žrtve mučenja in grdega ravnanja, zagotovili pravično in ustrezno odškodnino, povrnitev škode in rehabilitacijo. Odbor priporoča tudi, da država pogodbenica okrepi zmogljivosti in državnemu preventivnemu mehanizmu, ki ga izvaja Varuh človekovih pravic, zagotovi ustrezne človeške, tehnične in finančne vire, da bi učinkovito obravnaval domnevno mučenje oseb z invalidnostmi in grdo ravnanje z njimi v institucijah.**

Prepoved izkoriščanja, nasilja in zlorabe (16. člen)

27. Odbor je zaskrbljen zaradi:

(a) trditev o fizičnem, psihološkem in spolnem nasilju nad osebami z invalidnostmi, zlasti nad ženskami z invalidnostmi v družini in v institucionalnem okolju, ter njihove zlorabe;

(b) poročanja o pomanjkanju ukrepov varstva in poprave krivic za žrtve nasilja ter odsotnosti sankcij za storilce;

(c) poročanja o pomanjkanju spremljanja stanja in preiskav, da bi določili vzroke smrti oseb z invalidnostmi v institucijah, ter zaradi pomanjkanja informacij o kazenskem pregonu zaradi suma storitve kaznivih dejanj in/ali zapustitve.

28. **V skladu z zavezo države pogodbenice v Univerzalnem periodičnem pregledu za Slovenijo za leto 2014 (glej A/HRC/28/15) in ob sklicevanju na priporočila Odbora za odpravo diskriminacije žensk (glej CEDAW/C/SVN/CO/5-6, 19. in 20. odstavek) odbor priporoča državi pogodbenici, da:**

(a) **sprejme strategijo za preprečevanje vseh oblik nasilja nad osebami z invalidnostmi, zlasti nad invalidnimi ženskami z invalidnostmi, njihovih zlorab in grdega ravnanja z njimi v javnem in zasebnem življenju. Država pogodbenica naj zagotovi, da taka strategija vključuje informacije v lahkem branju in drugih dostopnih oblikah, ter ozaveščanje za osebe z invalidnostmi in njihove družine;**

(b) **zagotovi osebam z invalidnostmi mehanizme zgodnjega opozarjanja, ki jim omogočajo prepoznavanje kakršnekoli nevarnosti nasilja, zlorabe in zanemarjanja ter poročanje o njih. Država pogodbenica naj uvede hitri postopek za odzivanje na trditve oseb z invalidnostmi o nasilju in sprejme preventivne ukrepe, ki upoštevajo vidik spola in starosti;**

(c) **zagotovi ženskam in deklicam z invalidnostmi, ki so izpostavljene nasilju, dostop do mreže varnih hiš in kriznih centrov ter do pravne, zdravstvene in psihološke pomoči, učinkovitih pravnih sredstev in ustrezne odškodnine;**

(d) **zagotovi preiskavo vsakega domnevnega nasilja nad osebami z invalidnostmi in njihove zlorabe v institucijah, pospeši preiskave sumljivih primerov smrti varovancev v institucijah, pri čemer naj zagotovi popravo krivic za žrtve in kaznovanje storilcev. Država pogodbenica naj zbira statistične podatke o številu kazenskih pregonov in obsodb ter kaznih, izrečenih storilcem.**

Pravica do svobode gibanja in državljanstva (18. člen)

29. Odbor je zaskrbljen zaradi pomanjkanja ustreznih storitev socialnega in zdravstvenega varstva za migrante, iskalce azila in begunce z invalidnostmi, zlasti za otroke z invalidnostmi.

30. **Odbor priporoča državi pogodbenici, da vključi vidik pravic oseb z invalidnostmi v svojo migracijsko, azilno in begunsko politiko in programe ter sprejme ukrepe za zagotavljanje zdravstvenih in drugih podpornih storitev za osebe z invalidnostmi, ki so prosilci za mednarodno zaščito.**

Neodvisno življenje in vključenost v skupnost (19. člen)

31. Odbor je zaskrbljen glede velikega števila oseb z invalidnostmi, ki še vedno prebiva v institucijah zaradi pomanjkanja jasno izražene politike ter zmožnosti in ukrepov za deinstitucionalizacijo oseb z invalidnostmi na državni in občinski ravni ter zaradi nezadostnega zagotavljanja storitev za njihovo neodvisno življenje v skupnosti. Odbor je zaskrbljen tudi zaradi transinstitucionalizacije oseb z invalidnostmi v manjše institucije in zaradi načrtov za gradnjo novih institucij.

32. **Glede na Splošni komentar Odbora št. 5 (2017) o neodvisnem življenju in vključenosti v skupnost odbor priporoča državi pogodbenici, da:**

(a) **sprejme in izvaja strategijo in akcijski načrt v časovnem okviru, ki je namenjen deinstitucionalizaciji;**

(b) **prepreči vsako obliko transinstitucionalizacije in reinstitucionalizacije ter zagotovi zadostno financiranje za razvoj shem za neodvisno življenje, ki temeljijo na vključitvi v skupnosti;**

(c) **dodeli dovolj sredstev, s katerimi zagotovi, da so storitve v skupnosti na voljo, dostopne, cenovno dostopne in sprejemljive ter prilagojene osebam z invalidnostmi, da lahko te osebe uresničujejo**

svojo pravico do neodvisnega življenja in so vključeni v svoje skupnosti v mestnih in podeželskih območjih;

(d) **okrepi zmogljivost države in občin, da v tesnem sodelovanju z organizacijami oseb z invalidnostmi izvedejo deinstitucionalizacijo.**

Osebna mobilnost (20. člen)

33. Odbor je zaskrbljen zaradi pomanjkanja zadostnih in kakovostnih pripomočkov za gibanje oseb z invalidnostmi ter zaradi nezadostne podpore pri pridobivanju kakovostnih pripomočkov za gibanje in podpornih tehnologij.

34. **Odbor priporoča državi pogodbenici, da zagotovi razpoložljivost in podporo za pridobivanje kakovostnih pripomočkov za gibanje in podpornih tehnologij, prilagojenih posameznikovim zahtevam.**

Svoboda izražanja in mnenja ter dostop do informacij (21. člen)

35. Odbor je zaskrbljen zaradi:

(a) nezadostnega dostopa oseb z invalidnostmi, zlasti oseb z intelektualnimi invalidnostmi, do vseh javnih in zasebnih informacijskih in komunikacijskih storitev, vključno s televizijo in internetom;

(b) nezadostnega zagotavljanja znakovnega jezika, brajice, ojačevalne in alternativne komunikacije ter vseh drugih dostopnih sredstev, načinov in oblik sporazumevanja, vključno z lahko berljivo in razumljivo obliko, kar bi morali zagotoviti javni organi na državni in občinski ravni;

(c) pomanjkljivega izvajanja Zakona o uporabi slovenskega znakovnega jezika.

36. **Odbor priporoča državi pogodbenici, da razvije časovno omejene strategije in dodeli proračunska sredstva za zagotavljanje:**

(a) **dostopa vsem osebam z invalidnostmi do informacij in komunikacijskih sredstev, ki jih zagotavljajo javni in zasebni množični mediji, vključno s televizijo in internetom;**

(b) **razvoja standardov za uporabo znakovnega jezika, brajice, alternativne in ojačevalne komunikacije, vključno z lahko berljivo in razumljivo obliko, ter vseh drugih dostopnih sredstev, načinov in oblik sporazumevanja, tudi mobilnih aplikacij, ter njegovo izvajanje v celotnem javnem in občinskem sektorju;**

(c) **priznanja slovenskega znakovnega jezika kot uradnega jezika v državi pogodbenici ter usposabljanja tolmačev za znakovni jezik in taktilni jezik ter učiteljev, javnih organov in staršev za slovenski znakovni jezik.**

Spoštovanje doma in družine (23. člen)

37. Odbor je zaskrbljen zaradi:

(a) pomanjkanja podpore in storitev za družine s člani z invalidnostmi, vključno z otroki, zlasti za enostarševske družine mater z otroki, kar povečuje tveganje za revščino in socialno izključenost;

(b) ovir pri sklepanju porok in vzgoji otrok za osebe s psihosocialnimi psihosocialnimi in/ali intelektualnimi invalidnostmi, ko se ocenjuje, ali so sposobne uresničevati svoje pravice.

38. **Odbor priporoča državi pogodbenici, da:**

(a) **sprejme in razvije podporne ukrepe za družine, vključno z enostarševskimi družinami mater z otroki, ki imajo družinskega člana** z

invalidnostmi**, da se jim zagotovita dostojni življenjski standard in socialna vključenost;**

(b) **odpravi vse diskriminatorne določbe in prakse, ki preprečujejo osebam s psihosocialnimi in/ ali intelektualnimi invalidnostmi pravico do poroke in starševske odgovornosti, ter jim zagotovi podporo pri uresničevanju njihovih odgovornosti;**

Izobraževanje (24. člen)

39. Odbor je zaskrbljen zaradi:

(a) obstoječih vzporednih, posebnih in splošnih, izobraževalnih sistemov za otroke z invalidnostmi;

(b) pomanjkanja konkretnih ciljev in določb za izvajanje vključujočega izobraževanja v obstoječih politikah in zakonodaje, ki zagotavlja vključujoče izobraževanje;

(c) nezadostnih zmogljivosti rednih šol pri zagotavljanju prilagojenih izobraževalnih programov in vključujočega učnega okolja, zlasti zaradi pomanjkanja veščin in znanja učiteljev o metodologijah vključujočega poučevanja, ter zaradi nizkih pričakovanj glede zmožnosti otrok z invalidnostmi;

(d) pomanjkanja dostopnosti in razumne prilagoditve za osebe z invalidnostmi v terciarnem izobraževanju, vključno z visokošolskimi zavodi in poklicnimi šolami;

(e) fizičnih ovir pri zagotavljanju dostopa do prevoza študentov z invalidnostmi od kraja njihovega bivališča do šol.

40. **Ob upoštevanju Splošnega komentarja št. 4 (2016) o pravici do vključujočega izobraževanja in podciljev 4.5 in 4(a) Agende za trajnostni razvoj odbor priporoča državi pogodbenici, da:**

(a) **prizna pravico otrok z invalidnostmi do vključujočega izobraževanja in opusti sheme segregiranega izobraževanja;**

(b) **sprejme strategijo in akcijski načrt z jasnim časovnim okvirom za izvajanje vključujočega izobraževanja na vseh ravneh za vse otroke z invalidnostmi ter vzpostavi tudi celovit sistem spremljanja, da oceni napredek vključujočega izobraževanja;**

(c) **okrepi zmogljivosti šol, ki izvajajo vključujoče izobraževanje, z zagotavljanjem usposabljanja učiteljev za vključujoče izobraževanje, prilagoditev izobraževalnih programov in učnih metod. Država pogodbenica naj izboljša kakovost podpore pri izobraževanju, ko zagotavlja individualni način dela z otroki z invalidnostmi in krepitev njihovih sposobnosti;**

(d) **zagotovi osebam z invalidnostmi vseživljenjsko učenje, pri čemer naj zagotovi dostopnost vseh zavodov terciarnega izobraževanja in njihovo razumno prilagoditev, vključno s poklicnimi in visokimi šolami;**

(e) **zagotovi prevoze za študente z invalidnostmi od njihovih prebivališč do izobraževalnih ustanov.**

Zdravje (25. člen)

41. Odbor je zaskrbljen zaradi pomanjkanja dostopa za osebe z invalidnostmi do zdravstvenih storitev in zaradi pomanjkanja razpoložljivosti teh storitev zlasti za gluhoslepe osebe ter osebe s psihosocialnimi in/ ali intelektualnimi invalidnostmi.

42. **Odbor priporoča državi pogodbenici, da vsem osebam z invalidnostmi zagotovi dostop do zdravstvenih storitev ter njihovo razpoložljivost, ne glede na vrsto invalidnosti ali druge oviranosti in ne glede na to, kje živijo, vključno z institucijami. Priporoča tudi, da država pogodbenica omogoči splošni dostop do zdravstvene oskrbe na področju spolnega in reproduktivnega zdravja, vključno z načrtovanjem družine, obveščanjem in izobraževanjem, ter vključitev pravice do reproduktivnega zdravja v državne strategije in programe, kakor je določeno v podcilju 3.7. Agende za trajnostni razvoj. Odbor priporoča tudi, da država pogodbenica nameni pozornost povezavam med 25. členom Konvencije in podciljem 3.8 Agende za trajnostni razvoj ter zagotovi izvajanje Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju.**

Habilitacija in rehabilitacija (26. člen)

43. Odbor je zaskrbljen zaradi pomanjkanja razpoložljivosti in učinkovitosti sistema rehabilitacije.

44. **Odbor priporoča državi pogodbenici, da omogoči dostopnost storitev in programov habilitacije in rehabilitacije ter zagotovi celovito, multidisciplinarno in individualno podporo za osebe z invalidnostmi, zlasti za ženske in otroke z invalidnostmi.**

Delo in zaposlovanje (27. člen)

45. Odbor je zaskrbljen zaradi:

(a) vztrajanja pri zaščitnih zaposlitvah, ki spodbujajo dobrodelno delovanje in ohranjajo segregacijo oseb z invalidnostmi na trgu dela, zlasti oseb z intelektualnimi invalidnostmi, s tem, da jih opredelijo kot "nezaposljive";

(b) izpostavljenosti oseb z invalidnostmi tveganju, da bodo ostale brez dohodka, če se bodo samozaposlile;

(c) pomanjkljivega izvajanja kvotnega sistema zaposlovanja in razumne prilagoditve delovnega mesta ter zaradi asimetričnih zahtev po kvotah v javnem in zasebnem sektorju dela.

46. **Odbor priporoča državi pogodbenici, da:**

(a) **sprejme ukrepe, namenjene spodbujanju vključujočega, odprtega in dostopnega trga dela za osebe z invalidnostmi v vseh sektorjih;**

(b) **oblikuje posebne spodbude za delodajalce in zagotovi razumno prilagoditev za osebe z invalidnostmi, zlasti za osebe z intelektualnimi invalidnostmi, da bi se omogočila njihova vključitev na odprti trg dela;**

(c) **omogoči zagotovitev vseh dohodkov samozaposlenim osebam z invalidnostmi, vključno z invalidskimi pokojninami;**

(d) **zagotovi enake zahteve za kvote zaposlovanja v javni upravi, informacijskih službah in drugih delovnih sektorjih ter spremlja njihovo izvajanje. Država pogodbenica naj zbira podatke o izpolnjevanju kvotnega sistema in zagotovi ustrezno kaznovanje, če kvote niso izpolnjene.**

Ustrezna življenjska raven in socialno varstvo (28. člen)

47. Odbor je zaskrbljen zaradi:

(a) visoke stopnje revščine oseb z invalidnostmi, zlasti oseb s psihosocialnimi in/ali intelektualnimi invalidnostmi ter žensk z invalidnostmi;

(b) nesorazmerno negativnih vplivov ukrepov, ki jih je sprejela država pogodbenica, na pravice oseb z invalidnostmi, kot so omejitev zavarovanja za primer brezposelnosti, zdravstvenega zavarovanja in zdravstvenega varstva, socialne pomoči ter nadomestil za osebe z invalidnostmi, zaradi varčevalnih ukrepov, sprejetih za reševanje gospodarske krize, ter zaradi nezadostnih pravnih sredstev na tem področju;

(c) omejene razpoložljivosti in dostopnosti javnih stanovanj osebam z invalidnostmi;

(d) pomanjkanja pozitivnih ukrepov pri obdavčitvi pokojninskega in invalidskega zavarovanja za osebe z invalidnostmi, ki se spoprijemajo z revščino, ter zaradi zamud v zvezi s pravico oseb z invalidnostmi do invalidske pokojnine in invalidskega zavarovanja, vključno z neprijaznim sporazumevanjem z osebami z invalidnostmi pred invalidskimi komisijami;

(e) zaradi pomanjkanja ukrepov, ki obravnavajo pravice starejših oseb z invalidnostmi.

48. **Ob upoštevanju povezav med 28. členom Konvencije in podciljem 1.3 Agende za trajnostni razvoj odbor priporoča državi pogodbenici, da:**

(a) **zagotovi učinkovitost in uspešnost programov socialnega varstva in zmanjšanja revščine za osebe z invalidnostmi, zlasti za osebe s psihosocialnimi in/ali intelektualnimi invalidnostmi;**

(b) **znova vzpostavi vse podporne ukrepe za vse osebe z invalidnostmi, ki so bili okrnjeni zaradi varčevalnih politik, ter prepreči vsako morebitno stisko oseb z invalidnostmi, ko se zmanjša njihov dohodek zaradi varčevalnih ukrepov;**

(c) **zagotovi dostopnost do javnih stanovanj za osebe z invalidnostmi, širi informacije o razpoložljivih in cenovno dostopnih stanovanjih v dostopnih oblikah ter se poveže z zasebnim sektorjem, da bi se pospešil razvoj dostopnih stanovanjskih enot;**

(d) **izvaja pozitivne ukrepe pri obdavčitvi pokojninskega in invalidskega zavarovanja za osebe z invalidnostmi v primeru revščine;**

(e) **prizna pravico osebam z invalidnostmi do polne invalidske pokojnine in polnega invalidskega zavarovanja z ustreznimi pravnimi in upravnimi mehanizmi;**

(f) **zagotovi dostojen in vključujoč sistem socialnega varstva za starejše osebe z invalidnostmi.**

Sodelovanje v političnem in javnem življenju (29. člen)

49. Odbor je zaskrbljen zaradi:

(a) zanikanja volilne pravice osebam, za katere se domneva, da zaradi svoje invalidnosti ali oviranosti "niso sposobne razumeti pomena, namena in učinka volitev", ter zaradi nedostopnega volilnega gradiva za osebe z intelektualnimi invalidnostmi;

(b) nizke politične participacije oseb z invalidnostmi in njihove nizke udeležbe v javnem življenju, zlasti žensk z invalidnostmi.

50. **Odbor priporoča državi pogodbenici, da:**

(a) **zagotovi volilno pravico vsem osebam, ne glede na njihovo invalidnost ali drugo oviranost, ter jim omogoči podporno odločanje, pri**

čemer vsem osebam z invalidnostmi, ne glede na njihovo oviranost, zagotovi dostop do volilnih gradiv;

(b) **omogoči osebam, zlasti ženskam, z invalidnostmi, da uresničujejo svoje politične pravice, vključno s pravico do kandidature za javno funkcijo in do sodelovanja pri upravljanju javnih zadev.**

Sodelovanje v kulturnem življenju, rekreaciji, prostočasnih dejavnostih in športu (30. člen)

51. Odbor z zaskrbljenostjo ugotavlja, da mora država pogodbenica še ratificirati Marakeško pogodbo o olajšanem dostopu do objavljenih del za slepe in slabovidne osebe ter osebe z drugimi motnjami branja.

52. **Odbor spodbuja državo pogodbenico, naj sprejme vse ustrezne ukrepe za čimprejšnjo ratifikacijo in izvajanje Marakeške pogodbe o olajšanem dostopu do objavljenih del za slepe in slabovidne osebe ter osebe z drugimi motnjami branja.**

C. Posebne obveznosti (31. - 33. člen)

Statistika in zbiranje podatkov (31. člen)

53. Odbor je zaskrbljen zaradi pomanjkanja sistemskih in razčlenjenih podatkov o osebah z invalidnostmi in njihovih socialnih razmerah, vključno z ovirami, ki so jih deležni v družbi.

54. **Ob upoštevanju podcilja 17.18 Agende za trajnostni razvoj Odbor priporoča državi pogodbenici, da:**

(a) **razvije sistematične postopke zbiranja podatkov in poročanja prek informacijskega sistema državne komisije in predstavniških organizacij oseb z invalidnostmi o invalidnosti, ki so v skladu s Konvencijo in upoštevajo kratek sklop vprašanj o invalidnosti washingtonske skupine (*the Washington Group Short Set of Questions on Disability*);**

(b) **zbira, analizira in širi razčlenjene podatke o svojih prebivalcih z invalidnostmi, vključno s podatki, razčlenjenimi po spolu, starosti, etnični pripadnosti, vrsti oviranosti, družbenoekonomskem položaju, zaposlitvi in prebivališču, ter podatke o ovirah, ki so jih osebe z invalidnostmi deležne v družbi, in njihovi stopnji revščine.**

Mednarodno sodelovanje (32. člen)

55. Odbor je zaskrbljen zaradi nezagotavljanja pravic, ki izhajajo iz Konvencije, z mednarodnimi podpornimi programi, vključno s programi, ki koristijo sredstva Evropske unije. Zaskrbljen je tudi zaradi ovir, zaradi katerih nacionalna krovna organizacija oseb z invalidnostmi ni priznana kot pravna oseba, kar omejuje njen dostop do mednarodnega sodelovanja. Zaskrbljen je tudi zaradi nezadostnega vključevanja pristopa k obravnavi invalidnosti, ki temelji na človekovih pravicah, v prizadevanja za izvajanje ciljev trajnostnega razvoja.

56. **Odbor poziva državo pogodbenico, da vključi predstavniške organizacije oseb z invalidnostmi v mednarodno sodelovanje in zagotovi, da vsa finančna sredstva, vložena v storitve za osebe z invalidnostmi, izpolnjujejo obveznosti države pogodbenice po konvenciji in kot države članice Evropske unije. Svetuje tudi, da država pogodbenica vključi vidik, ki temelji na pravicah oseb z invalidnostmi, v vsa prizadevanja, namenjena doseganju ciljev trajnostnega razvoja. Odbor priporoča tudi, da država pogodbenica pospeši pridobitev**

statusa pravne osebe za nacionalno krovno organizacijo, da bi omogočila njeno mednarodno sodelovanje.

Izvajanje in spremljanje izvajanja v posameznih državah (33. člen)

57. Odbor je zaskrbljen zaradi:

(a) pomanjkanja zmogljivosti imenovane kontaktne točke, torej Ministrstva za delo, pri usklajevanju izvajanja Konvencije v različnih sektorjih in na različnih ravneh;

(b) pomanjkanja neodvisnosti, zmogljivosti in sredstev Sveta za invalide Republike Slovenije, ki je bil imenovan kot neodvisni okvir za spremljanje izvajanja Konvencije;

(c) pomanjkanja smiselnega vključevanja predstavniških organizacij oseb z invalidnostmi v spremljanje izvajanja Konvencije.

58. **Odbor priporoča državi pogodbenici, da:**

(a) **okrepi vlogo in zmogljivosti imenovanih kontaktnih točk pri usklajevanju izvajanja Konvencije v različnih sektorjih in na različnih ravneh;**

(b) **vzpostavi neodvisni mehanizem spremljanja stanja, ki je zavezan načelom glede statusa nacionalnih institucij za spodbujanje in varstvo človekovih pravic (Pariška načela), ter mu zagotovi ustrezno financiranje, pri čemer naj upošteva smernice o okvirih neodvisnega spremljanja stanja in njihovo vključitev v delo Odbora za pravice oseb z invalidnostmi (CRPD/C/1/Rev. 1, glej prilogo);**

(c) **zagotovi popolno vključitev organizacij oseb z invalidnostmi v naloge spremljanja stanja po Konvenciji in to vključitev zagotovi s financiranjem, ki je potrebno za ta namen.**

IV. Nadaljnje dejavnosti

Širjenje informacij

59. **Odbor državo pogodbenico poziva, da izvaja priporočila, ki jih vsebujejo te sklepne ugotovitve, pri čemer naj prednost nameni zlasti izvajanju priporočila iz 58. odstavka (nacionalno izvajanje in spremljanje).**

60. **Odbor priporoča, da država pogodbenica pošlje sklepne ugotovitve v presojo in ukrepanje članom Vlade in Državnega zbora, uradnikom na ustreznih ministrstvih, sodstvu in članom ustreznih poklicnih skupin, kot so strokovnjaki s področja izobraževanja, zdravstva in prava, kakor tudi lokalnim oblastem, zasebnemu sektorju in medijem, ki uporabljajo sodobne strategije družbenega sporazumevanja.**

61. **Odbor močno spodbuja državo pogodbenico, naj k pripravi svojega periodičnega poročila vključi organizacije civilne družbe, zlasti organizacije oseb z invalidnostmi.**

62. **Odbor poziva državo pogodbenico, da čim bolj širi te sklepne ugotovitve v državnem jeziku in jezikih manjšin, vključno z znakovnim jezikom, in v dostopnih oblikah, ter te ugotovitve pošlje tudi nevladnim organizacijam in organizacijam oseb z invalidnostmi, samim osebam z invalidnostmi in članom njihovih družin ter jih objavi na vladni spletni strani o človekovih pravicah.**

Naslednje periodično poročilo

63. **Odbor poziva državo pogodbenico, da svoje prihodnje, združeno drugo do četrto periodično poročilo predloži do 24. maja 2022 in vanj vključi podatke o izvajanju priporočil iz teh sklepnih ugotovitev. Odbor državo pogodbenico poziva tudi, da razmisli o predložitvi zgoraj navedenih poročil po skrajšanem postopku poročanja, ki ga je sprejel odbor in v skladu s katerim odbor najmanj eno leto pred rokom za predložitev poročila države pogodbenice pripravi seznam vprašanj. Odgovori države pogodbenice na vprašanja s tega seznama so sestavni del tega poročila.**